

Józef Mazurkiewicz

Sprawozdanie z działalności oddziału PTH w Lublinie w okresie od 13 II 1958 r. do 23 III 1959 r.

Rocznik Lubelski 3, 323-328

1960

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI ODDZIAŁU PTH W LUBLINIE

w okresie od 13.II.1958 r. do 23.III.1959 r.

1. *Członkowie.* Ilość członków w okresie poprzedzającym 54 osoby, ilość członków na dzień 23.III.1959 — 81 osób.

2. *Zarząd Oddziału* wybrany na walnym Zebraniu Oddziału w dniu 12 lutego 1958 r.: prezes — doc. Tadeusz Mencil, wiceprezesa — doc. Józef Mazurkiewicz, prof. Juliusz Willaume, sekretarz — zast. prof. Jerzy Danielewicz, skarbnik — mgr Jerzy Zaremba, członkowie zarządu — prof. Leon Halban, doc. Jerzy Kłoczowski, prof. Aleksander Kossowski, doc. Kazimierz Myśliński i doc. Henryk Zins. Stałe brali w pracach zarządu — prof. Jan. Dobrzański, wiceprezes Zarządu Głównego PTH i ks. prof. Mieczysław Zywczyński, członek Zarządu Głównego PTH. Odbyło 11 zebrań zarządu.

Organizacja pracy Oddziału objęła również sekcje, na czele których stali: sekcja odczytów naukowych — prof. Willaume, sekcja dydaktyczna — mgr Jadwiga Kobuszewicz, sekcja historii najnowszej — mgr Zygmunt Mańkowski, sekcja upowszechnienia wiedzy historycznej — z. prof. St. Krzykała. Koło Miłośników historii m. Lublina — doc. J. Mazurkiewicz.

3. *Odczyty naukowe i popularne.*

Odbyto 15 posiedzeń naukowych z następującymi referatami: 20/II 1958 — Karol Poznański, Szkoły rzemieślniczo-niedzielne na Lubelszczyźnie, 13/II — H. Zins, Studia i ruch historyczny w Anglii (informacja z podróży naukowej do Anglii), 20/III — Stefan Wojciechowski, Podstawy geograficzne m. Lublina, 27/III — T. Mencil, Inwentarz archiwalny w pracy historyka, 15/V — Zygmunt Sułowski, Lublin przed lokacją, 29/V — J. Danielewicz, Aleksander Rembowski jako badacz I-szej poł. XIX wieku, 19/VI — Jerzy Kłoczowski, Lublin w XIV wieku, 30/X — J. Willaume, Kajetan Koźmian i jego pamiętniki, 13/XI — Wiesław Sładkowski, Sąd ultimae instantiae województwa sandomierskiego, lubelskiego i podlaskiego w XVI wieku, 20/XI — K. Myśliński, Lublin w XV-tym wieku, 11/XII — A. Kossowski, Rodzina Lubienieckich w Lubelskiem w latach „Potopu”, 22/I 1959 — Adam Kersten i K. Myśliński, Ośrodek historyczny we Lwowie i Polonica w zbiorach lwowskich i kijowskich (wrażenia z podróży naukowej), 12/II — A. Kossowski, Kultura religijna Lublina w XVII w., 5/III — Józef Dutkiewicz (Łódź), Rewolucja czy powstanie 1831, 12/III — Z. Mańkowski, O Warszawskiej Gwardii Narodowej i Straży Bezpieczeństwa w okresie powstania listopadowego.

Odczyty popularne. W październiku 1958 r. w czasie „Dni Lublina” członkowie Oddziału wygłosili następujące odczyty popularne: inż. H. Gawarecki, Rozwój urbanistyczny Lublina w XIX wieku; J. Willaume, Początki ogrodu miejskiego w Lublinie; St. Wojciechowski, Lublin w okresie jagiellońskim; J. Danielewicz, Tradycje rewolucyjne Lublina; Maria Stankowa, Jak budował się dawny Lublin. Dwa ostatnie odczyty prelegenci wygłosili również dla jednostki KBW w Lublinie.

W Krasnymstawie dr M. Stankowa wygłosiła dla miłośników przeszłości tego regionu referat pt. Materiały źródłowe do dziejów powiatu krasnostawskiego.

W dn. 28 IX 1958 zorganizowano w Łukowie sesję naukową powiatu święconą przeszłości Łukowa i Ziemi Łukowskiej, rozpoczęto także przygotowania do zorganizowania podobnej sesji w Chełmie (zob. oddzielne sprawozdanie).

4. Działalność naukowo-wydawnicza.

„Rocznik Lubelski” — redaktorzy: J. Dobrzański, T. Mencel, H. Zins. Tom I ukazał się drukiem w dniu 10 marca 1959 r. Tom II oświęcony okresowi PKWN w Lublinie oraz XV-leciu Lubelszczyzny 1944—1959 ukaże się w lipcu 1959. Dla wydawnictwa tego została zapewniona pomoc finansowa ze strony Prez. WRN i MRN w Lublinie.

Monografia miasta Lublina — red. J. Mazurkiewicz. Praca ta jest w stadium przygotowywania, a na kolejnych posiedzeniach naukowych autorzy poszczególnych rozdziałów referowali ich projekty.

Wydawnictwa źródłowe. Lauda miejskie lubelskie XVIII w. w opracowaniu. J. Mazurkiewicza i T. Mencla — opracowano już tekst i gromadzi się materiał uzupełniający oraz opracowuje przypis. Inwentarze wsi ziemi chełmskiej pod. red. K. Myślińskiego — przepisano teksty.

Teksty źródłowe do dziejów Lubelszczyzny (t. I do końca XVIII w.) pod. red. L. Halbana. Ustalono ostatecznie charakter wydawnictwa. i przygotowano dużą część tekstów.

Udział w VIII Powsz. Zjeździe Historyków w Krakowie.

W zjeździe tym odbytym w dniach 13—17/IX 1958 brali udział prawie wszyscy członkowie-historycy, pracujący naukowo z UMCS, KUL, Archiwum Wojewódzkiego, bibliotek lubelskich oraz 24 nauczycieli z województwa lubelskiego i Lublina.

Członkowie oddziału lubelskiego wygłosili na zjeździe następujące referaty: 13/IX — na konferencji w sprawie nauczania historii mgr J. Kobusiewicz, Kształcenie pojęć historycznych na stopniu elementarnym, 14/IX — T. Mencel, Inwentarz archiwalny w pracy historyka — w sekcji nauk pomocniczych, 15/IX — J. Mazurkiewicz, Problematyka miast prywatnych w Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim — w sekcji historii państwa i prawa, 16/IX — J. Kłoczowski, Problematyka badań kultury szczegółowej Polski Piastowskiej.

W skład Prezydium Zjazdu wchodził prof. Jan Dobrzański, do prezydium sekcji historii nowożytnej (XVII—XIX) prof. Juliusz Willaume.

5. Sekcja dydaktyczna.

Działalność tej sekcji opierała się na współpracy między Oddziałem i nauczycielami historii szkół licealnych przez wykłady członków Oddziału na konferencjach nauczycielskich i udział nauczycieli członków PTH na zebraniach naukowych Oddziału.

Na konferencjach nauczycieli historii szkół licealnych w dniach 15 i 17/III, 20/III, 24 i 25/X, 12 i 13/XII 1958 i 7/III 1959 odbyły się następujące wykłady: J. Mazurkiewicz, Z problematyki badań nad historią miast prywatnych na lubelszczyźnie w XIX w., J. Willaume, Ruchy ogarne na Lubelszczyźnie w latach 1861/62, J. Danielewicz, Problematyka historii na Powsz. Zjeździe Historyków w Krakowie (to samo w dniu 17/I 1959 na zebraniu zespołu przedmiotowego — historii nauczycieli szkół podstawowych Lublina), pozostałe sprawozdania złożyły mgr E. Zaleska i mgr Gustawa Hyczko; K. Myśliński, Problematyka polskiego Tysiąclecia (to samo dla nauczycieli szkół podstawowych w Lublinie), St. Krzykała, W 40-tą rocznicę powstania KPP — ideologia i działalność w latach 1918—1924,

J. Kobusiewicz, Analiza podręcznika „Historia Starożytna”, B. Zwolskiego pod kątem podstawowych zasad dydaktyki.

Na konferencjach nauczycieli szkół podstawowych odbyły się następujące referaty wygłoszone przez członków Oddziału: J. Mazurkiewicz, Badania nad historią regionu na przykładzie miast prywatnych w powiecie lubelskim w XIX wieku (11/XI 1958), J. Dutkiewicz (Łódź), Problem myślenia historycznego w nauczaniu historii w szkole państwowej i średniej (5/III), M. Stankowa, Najdawniejsze dokumenty Lublina (14/III 1959).

Sekcja dydaktyczna zorganizowała również wspólnie z Ogniskiem Metodycznym dwie wycieczki nauczycieli szkół licealnych i 1 wycieczkę nauczycieli historii szkół podstawowych na wystawę „Rozwój przestrzenny miasta Lublina” w Woj. Archiwum Państwowym w Lubylinie.

Sekcja dydaktyczna (J. Kobusiewicz, G. Hyczko, Z. Kramarzówna, E. Zaleska) współpracowała z komisją redakcyjną przy przygotowaniu tekstów źródłowych do dziejów Lubelszczyzny. Wspólnie z sekcją historii WODKO zorganizowała sprawę udziału nauczycieli w Powszechnym Zjeździe Historyków.

6. *Obchody Tysiąclecia Państwa Polskiego.*

Pierwsze prace przygotowawcze w sprawie obchodów Tysiąclecia rozpoczął z ramienia Oddziału doc. K. Myśliński, w następnych brali także udział J. Dobrzański, St. Krzykała, J. Mazurkiewicz, T. Mencel, J. Willaume i St. Wojciechowski, którzy weszli jako członkowie w skład Woj. Komisji do Spraw Tysiąclecia. Przewodniczącym tej Komisji został T. Mencel, przewodniczącym sekcji naukowej K. Myśliński. Konsultantem Ogólnopolskiego Komitetu Obchodów Tysiąclecia na województwo lubelskie z ramienia Zarządu Głównego PTH został T. Mencel.

7. *Charakterystyka działalności.*

W okresie sprawozdawczym działalność Oddziału rozszerzyła się w stosunku do lat poprzednich, kiedy Oddział ograniczał się do organizowania zebrań naukowych, o prace naukowo-wydawnicze i akcją popularyzacyjną. Zmiany te narastały w działalności Oddziału już od r. 1957 przez rozwój ośrodka naukowego lubelskiego, szczególnie sekcji historycznej UMCS, wzrost zainteresowań historycznych w społeczeństwie, żywe zainteresowanie pracami Oddziału i pomoc finansową ze strony władz wojewódzkich i miejskich w Lublinie, wreszcie przez zbliżający się okres obchodów Tysiąclecia i związane z tym ożywienie badań historycznych i popularyzacji osiągnięć naukowych. Rozwinęła się żywiej akcja popularnych odczytów w „Dniach Lublina” oraz współpraca z nauczycielstwem. Nową formą pracy Oddziału była organizacja sesji naukowej w Łukowie, gdzie spotkała się ona z tak żywym oddźwiękiem wśród tamtejszego społeczeństwa i władz. Najistotniejszy wreszcie kierunek pracy Oddziału to działalność naukowo-wydawnicza, uwieńczona wydaniem I-go tomu „Rocznika Lubelskiego” i przygotowaniem tomów następnych, akcja przygotowawcza monografii miasta Lublina i wydawnictw źródłowych.

Tadeusz Mencel

ODDZIAŁ LUBELSKI POLSKIEGO TOWARZYSTWA HISTORYCZNEGO
w okresie od 24.3.1959 r. do 17.3.1960 r.

I. Stan organizacyjny

Liczba członków Oddziału w okresie sprawozdawczym nie uległa zmianie i po uwzględnieniu skreśleń oraz uzupełnień wynosiła 81 osób. Członkowie rekrutowali się spośród pracowników nauki, pracowników archiwalnych, nauczycieli historii oraz miłośników nauk historycznych. Do Zarządu powołanego na Walnym Zebraniu w dn. 23.3.1959 r. wchodził prezes: doc. Józef Mazurkiewicz, wiceprezes: doc. Kazimierz Myśliński i prof. Aleksander Kossowski, sekretarz mgr Józef Ryszard Szaflik, skarbnik mgr Jerzy Zaremba oraz członkowie: mgr Franciszek Cieślak, prof. dr Leon Halban, mgr Z. Mańkowski, doc. Tadeusz Mencil, doc. Z. Sułowski i prof. J. Willaume. W pracach Zarządu brali udział członkowie Zarządu Głównego prof. J. Dobrzański i prof. M. Żywczyński. Zarząd powołał sekcje: odczytów naukowych (przewodn. prof. J. Willaume), upowszechnienia wiedzy historycznej (z. prof. S. Krzykała), dydaktyczną (mgr J. Kobusiewicz), historii najnowszej (mgr Z. Mańkowski). Redaktorami Rocznika Lubelskiego byli: prof. J. Dobrzański, doc. Tadeusz Mencil. W miarę potrzeby powoływano redaktorów wydawnictw specjalnych. Zebrań Zarządu oprócz posiedzeń sekcji i redakcji odbyło się 7. Zarząd kładł m. i. duży nacisk na kontakty z władzami i instytucjami społecznymi.

II. Posiedzenia naukowe Oddziału

Zorganizowano 11 zebrań naukowych z referatami: Z. Mańkowskiego: Powstanie listopadowe w świetle ostatnich badań, R. F. Leslie (Londyn): Kryzys konstytucyjny brytyjski w 1846/8 r., J. Szaflika: Stosunek społeczeństwa lubelskiego do wojny na Ukrainie w XVII w., Al. Kierka: Życie gospodarcze Lublina w latach 1830—1870, J. Willaume'a: Związek lipski opieki nad wychodźcami polskimi po 1831 r., B. Baranowskiego (Łódź): Produkcja rolna a możliwości konsumcyjne ludności środkowej Polski w początkach XIX w., K. Myślińskiego: Główne problemy handlu lubelskiego w XIV i XV w., J. Kłoczowskiego: Współczesne kierunki w historiografii francuskiej, M. Stankowej: Regionalne materiały źródłowe dla celów dydaktycznych, J. Mazurkiewicza: Szlachta zależna od starosty niegrodowej w Kazimierzu Dolnym w XVIII w., A. Gardawskiego: Najnowsze badania archeologiczne w Lubelszczyźnie i ich znaczenie dla polskiego Millenium. W okresie wakacji letnich działalność odczytowa była zawieszona.

III. Upowszechnianie wiedzy historycznej

W dziedzinie upowszechniania wiedzy historycznej — forma sesji naukowo-popularnych urządzanych w poszczególnych ośrodkach (powiatach) województwa lubelskiego już się ustaliła. Po sesji w Łukowie w 1958 r., w roku 1959 odbyła się podobna sesja poświęcona przeszłości Chełma i Ziemi Chełmskiej w Chełmie (szczegóły w oddzielnym sprawozdaniu). Sesje służą spopularyzowaniu przeszłości danego regionu wśród jego mieszkańców, a szczególnie działaczy społecznych, oświatowych, nauczycielstwa itp.

Fakt, iż w okresie sprawozdawczym przystąpiono do przygotowania analogicznej, już trzeciej z rzędu, sesji w Kraśniku — pozwala mniemać, że będzie to stała forma nie tylko popularyzacji historii regionalnej, ale i rozpoczynania lub pogłębiania badań na temat mało jeszcze znanych dziejów poszczególnych regionów Lubelszczyzny. Poza tym członkowie Oddziału wzięli udział w organizacji sesji naukowo-popularnej w Ośrodku Propagandy Partyjnej w Lublinie, poświęconej XV-ec PRL, oraz współdziałali z Z.M.S. w styczniu 1960 r. w organizacji odczytów („Tydzień Historyczny”) poświęconych II wojnie światowej.

Oddział starał się utrzymać kontakt z kołami i stowarzyszeniami miłośników poszczególnych miast i regionów istniejącymi w liczbie kilku na terenie województwa i zajmującymi się poza pracami ogólnokulturalnymi, etnografią, archeologią itp. także historią regionalną.

Jednak dotychczas nie udało się ustalić wyraźnych zasad statutowej współpracy, które pozwoliłyby przyczynić się do należytego wykorzystania zapala i zainteresowań zbierackich i badawczych miejscowych działaczy dla rzeczowej pracy badawczej i popularyzatorskiej.

IV. Akcja wydawnicza

Tom II „Rocznika Lubelskiego”, poświęcony XV-leciu Lubelszczyzny ukazał się 22.VII.1959 r. Materiały z sesji naukowej w Łukowie pt. „Z Dziejów Ziemi Łukowskiej”, opracowane przez członków Oddziału ukazały się drukiem w czerwcu 1959 r. przy współudziale i pomocy Prez. PRN w Łukowie. W dalszym ciągu przygotowywano do druku regionalne teksty źródłowe dla celów dydaktycznych pod redakcją komitetu, któremu przewodniczył prof. L. Halban. Jest na ukończeniu bibliografia historyczna Lubelszczyzny pod redakcją prof. A. Wojtkowskiego. W tym też okresie zbliżyły się ku końcowi prace nad monografią m. Łukowa prowadzone przez R. Orłowskiego i J. R. Szaflika. Były prowadzone w dalszym ciągu prace nad: Monografią zbiorową m. Lublina (przew. komit. J. Mazurkiewicz), wyd. źródłowymi: Lauda miasta Lublina XVIII w. (J. Mazurkiewicz, T. Mencil), inwentarzami wsi ziemi chełmskiej (K. Myśliński) i inwentarzami wsi wojew. lubel. (H. Zins). Wymienione prace korzystają z pomocy finansowej prezydium WRN względnie odnośnych prezydiów MRN lub PRN.

V. Poczynania o charakterze dydaktycznym

Dnia 2 maja 1959 r. wspólnie z Zarz. Okręgu Z.N.P. Oddział zorganizował konferencję nauczycieli, zajmujących się zbieraniem materiałów historycznych o charakterze regionalnym. Celem konferencji była pomoc metodyczna i dążność do właściwego ujęcia prac nauczycielstwa w dziedzinie badań regionalnych. Z ramienia Oddziału P.T.H. wygłosili referaty: K. Myśliński: Metoda badań historycznych, J. Mazurkiewicz: O badaniach z przeszłości miast i osiedli miejskich, A. Gardawski: Badania archeologiczne i R. Reinfuss: Możliwości badań etnograficznych.

W ramach konferencji nauczycieli historii na terenie województwa lubelskiego członkowie Oddziału referowali następujące tematy: J. Danielewicz: Najnowsza historia Polski na VIII Powsz. Zjeździe Hist. Polskich i K. Myśliński: Początki Państwa polskiego — dla nauczycieli m. Lublina, M. Stankowa: Lublin w najdawniejszych dokumentach — dla naucz. wojew. lubel. K. Myśliński: Początki państwa

polskiego — dla nauczycieli pow. Kraśnik, tenże: Zjednoczenie Królestwa Polskiego w XIV dla naucz. pow. Bychawa, Z. Mańkowski: Sprawa polska w I wojnie światowej, Tenże: Powstanie Polski Ludowej i J. Danielewicz: Ruchy chłopskie i Republika Tarnobrzaska.

VI. Końcowe uwagi ogólne

Działalność Oddziału w czasie od 23.III.1959 r. do 17.III.1960 r. była kontynuacją prac rozpoczętych w roku ubiegłym. W okresie sprawozdawczym starano się o pogłębienie i udoskonalenie metod pracy. Z osiągnięć Oddziału możnaby wymienić: Wzbogacenie tematyki odczytów naukowych o zagadnienia wykraczające poza badania nad historią regionalną, ustalenie się corocznych sesji naukowych, poświęconych poszczególnym regionom województwa, odbywanych w poszczególnych miastach powiatowych, ustalenie się form pracy wydawniczej Oddziału („Rocznik Lubelski”, wyd. materiałów z sesji naukowo-popularnych itp.), próby pomocy instrukcyjno-metodycznej dla nauczycieli regionalistów i zbieraczy materiałów — historycznych itp. Z niedociągnięć w pracy wysuwa się trudność w należyтым zorganizowaniu zbiorowej współpracy nauczycieli — członków P.T.H. z Oddziałem oraz trudności we właściwym zorganizowaniu sekcji Historii Najnowszej.

Józef Mazurkiewicz

REGIONALNE SESJE NAUKOWE W ŁUKOWIE I CHELMIE

W ostatnich latach zaznaczyło się znaczne ożywienie badań nad przeszłością regionu lubelskiego. Problematyka regionalna weszła do planów naukowych katedr uniwersyteckich w Lublinie, uprawiana jest również przez pracowników naukowych Wojewódzkiego Archiwum Państwowego. Równolegle prowadzili prace nad historią regionalną historycy amatorzy, posiadający już spore osiągnięcia w tej dziedzinie¹. Jedną także z form pracy Oddziału PTH w Lublinie było rozszerzanie działalności na terenie województwa przez organizowanie referatów o tematyce regionalnej w większych ośrodkach miejskich oraz pobudzanie inicjatywy miejscowych działaczy kulturalnych, zajmujących się przeszłością najbliższej okolicy. Powstałe w latach ostatnich Koła Miłośników Historii w Łukowie, Lubartowie, Chełmie, Zamościu w poważnym stopniu przyczyniły się do rozszerzenia kręgu miłośników i badaczy historii regionalnej a zorganizowane we wrześniu 1958 r. z okazji „Tygodnia Archiwów” wystawy archiwalne w Chełmie, Krasnymstawie, Kraśniku i Łukowie cieszyły się ogromnym zainteresowaniem, co wyraźnie świadczy o wzroście zainteresowania przeszłością własnego regionu. Z inicjatywy Zarządu Oddziału PTH, Wojewódzkiego Archiwum Państwowego i przy wydatnej pomocy katedr historycznych UMCS zorganizowano dwie sesje naukowe: w Łukowie — 28 września 1958 i w Chełmie — 14 czerwca 1959².

¹ Por. Kronikę naukową w I tomie „Rocznika Lubelskiego”, s. 270—279.

² R. Orłowski, Sesja historyczna w Łukowie, „Kwartalnik Historyczny”, 1959, nr 1, s. 279—280.

J. Willaume, Chełmska sesja naukowa, „Kwartalnik Historyczny”, 1959, nr 3, s. 994—995.